

Om EU:s handelskommis

| av Karl Isaksson

...då skulle man kunna se betydligt mer optimistiskt på nästa WTO-runda än med en som anser att demonstranterna mot frihandel i Seattle "were dead right".

Pascal Lamy.

EUROPEISKA KOMMISSIONEN har givit ut en skrift som heter "Europeiska unionen och världshandeln". Vid en första anblick ser det ut som en barnbok och när man börjar läsa inser man att det nog faktiskt är så. Språket är anpassat till en lågstadielevs och på varje sida finns en färgglad teckning med en man och kvinna som symboliserar just det uppslagets budskap. Vi kan läsa att handelspolitik kan tyckas vara krångligt och tekniskt men i själva verket faktiskt handlar om tillväxt och välbefinnande. Så långt allt väl. Men från att ge sken av att EU är frihandelns bästa vän blir broschyren då och då tveksam till om öppna marknader verkligen är så bra. Det uttrycks plötsligt tvivel om frihandeln verkligen skapar fler jobb och högre välbefinnande.

Snart får vi också veta att EU minsann avskaffat sina inre handelshinder och nu arbetar för att riva de återstående yttre hindren. Den som är det minsta bevärdad i unionens handelspolitik inser nu att denna skrift enbart är propaganda. En jämförelse mellan kommis-

sionens stridsskrift och verkligheten visar klart att EU:s handelspolitik är full av hyckleri.

Det är svårt att säga om den nuvarande handelskommissionären, fransmannen Pascal Lamy, är en övertygad frihandelsvän. Han brukar hävda det men hans argumentation för friare handel är överraskande svag.

Det samma kan numera sägas om vår egen handelsminister, Leif Pagrotsky, som tidigare gjort sig känd som en stor vän av fria marknader. Engagemanget var dock tillräckligt svagt för att han i en debattartikel nyligen kunde uttrycka förståelse för de frihandelsmotståndare som hävdar att världshandelsystemet misslyckats. Vad Pagrotsky inte tycks ha förstått är att dessa människor hävdar att vi har för mycket handel. En sann frihandelsvän skulle nog också hävda att världshandelsystemet inte fungerar. Men då med utgångspunkten att det finns för mycket protektionism. Att komma till samma slutsats är inte alltid att hålla med varandra.

Det är frihandelsvänner som Lamy och Pagrotsky

onär hette Bastiat...

som gör att handelspolitiken blir komplicerad och svår-förståelig. Med sådana vänner behöver inte frihandeln några fiender.

BASTIAT HAR MYCKET ATT LÄRA UT

Om dessa två herrar nu är sådana förespråkare för frihandel som de brukar hävda har de mycket att lära i argumentationsteknik av den franske ekonomijournalisten Frédéric Bastiat som levde under första halvan av 1800-talet. Hans briljanta argumentationsteknik går ut på att driva motståndarens argument till sin spets och därigenom visa att de blir absurda och hans harmoniliberala tankesätt behövs i allra högsta grad i den handelspolitiska debatten i EU idag.

Om Frédéric Bastiat vore handelskommissionär skulle den förestående WTO-rundan kännas betydligt närmare. När mannen som ansvarar för EU:s handel hävdar att många av demonstranterna i Seattle "were dead right" känns det inte lika betryggande.

Bastiat visar att det fria samhället förbättrar samtliga individers situation. Kapitalets och arbetarnas intressen är desamma, i krig besegrar den starke den svage, i näringslivet hjälper däremot den starke den svage eftersom det är lönsamt. Den gemensamma fienden är staten som genom interventioner bidrar till en ineffektiv resurssallokering som minskar det totala välbefindandet.

Eftersom staten inte producerar egna värden ägnar den sig enbart åt att fördela de redan existerande värdena. Ett av Bastiats mest bevingade uttryck är att "staten är den stora illusionen i vilken alla försöker leva på andras bekostnad". Den som har inflytande över staten är den enda som tjänar på dess interventioner.

Denna harmoniliberala lära är ljusår från de argument som hävdas från EU:s "frihandelsvänner". Pagrotsky hävdade i sin debattartikel att frihandel skapar sociala problem. Känner man sina socialdemokrater rätt står lösningen till dessa problem att finna i ytterligare intervention, inte mer frihet som Bastiat skulle förespråka.

Frédéric Bastiat var en lysande debattör. I en av sina mest berömda essäer, "Petition", visar han tydligt protektionismens vansinne genom att föreställa en representant för belysningsindustrin. Han propagerar inför den franska deputeradekammaren för att utestänga en utländsk konkurrent eftersom denna skadar den inhemska industrin, tar jobben från fransmännen och därigenom skadar ekonomin. Det är solen som är konkurrenten.

Här visas att billiga varor och tjänster, såsom solljus och import, inte hotar ekonomin, utan snarare utgör en

ren vinst som gör att samhällets resurser kan användas till att tillfredsställa andra behov.

HYCKLERI OCH SOCIALKLAUSULER

Tänk om vi hade haft en Frédéric Bastiat på posten som EU:s frihandelspropagandist nummer ett istället för en Pascal Lamy vars grundinställning till globaliseringen är att den inte enbart utgör ett hot.

Kommissionens frihandelsskrift hävdar att EU är den mest aktiva aktören inom Världshandelsorganisationen (WTO) och den som arbetar hårdast för att alla länder skall kunna delta i världshandeln. Samtidigt driver EU frågan att WTO i sina statuter måste beakta sociala arbetsförhållanden.

Det är omöjligt att hävda att alla länder skall delta i världshandel samtidigt som man ställer orimliga krav på arbetsförhållanden i fattiga länder. Det är inte rimligt att kräva att man i Bangladesh skall ha samma semesterlagar som i Sverige. Det är inte rimligt att tro att Tanzania kan ha samma skydd för ammande mödrar på arbetsplatser som Finland.

Att tro att man hjälper människor i fattiga länder till högre välbefindande och dräglig arbetsmiljö genom att utestänga dem från handel är ett enormt felslut. Det råder idag inga tvivel om att det var just handeln med omvärlden som hjälpte Sverige att bli ett rikare land under senare delen av 1800-talet. Finns det någon som tror att en isolering av Sverige hade skyndat på den utvecklingen?

Om EU lyckas få WTO att länka handelsregler med arbetsmiljö och anamma klausuler om sociala rättigheter är det en uppenbar seger för protektionisterna. Det är svårt att vara övertygad när Lamy försäkrar att vi här inte alls talar om handelssanktioner.

Samma argumentation hörs inom miljöområdet. Om inte de fattiga länderna kan rena sin industri lika mycket som vi kan i den rika världen skall de inte få handla med oss. Vad är det för människor som tror att Zimbabwe får en bättre miljö om vi stänger ute dem från möjligheten att exportera sin produktion? Jo, de som själva menar att de är för solidaritet med de fattiga länderna samt står på de svagas sida i globaliseringen. Hycklare är ett tilltal som passar bättre.

JORDBRUKSHYCKLERIET

Ett annat område där EU:s handelspolitik är uppenbart hycklande är jordbruket. Det är svårt att hävda att man arbetar för öppna världsmarknader när man samtidigt spenderar 350 miljarder kronor om året på jordbruks-

stöd, ett stöd som framförallt utestänger export från tredje land. Beräkningar visar att de rika ländernas, främst EU:s, jordbrukssubventioner kostar de fattiga länderna 60 miljarder dollar – 600 miljarder kronor – om året i uteblivna exportintäkter.

Det är beklämmande att se hur vissa ledamöter i Europaparlamentet talar sig varma för EU:s gigantiska stödprogram till medelhavsområdet, MEDA, samtidigt som de vägrar att öppna sina gränser för import av jordbruksprodukter. En import som naturligtvis är de nordafrikanska medelhavsländernas främsta möjlighet att nå ett högre välstånd.

Ett mer berömt fall av protektionism i EU:s handelspolitik handlar naturligtvis om bananerna. Man kan inte hävda att frihandel är vägen till ökat välstånd samtidigt som man väljer ut vissa länder som mer lämpade att sälja bananer till Europa än andra. Flera medlemsländer tycker att det är självklart att forna koloniers bananer skall ha företräde. Som argument används att det inte är de fattiga länderna, utan amerikanska företag, som säljer bananerna. Tror man verkligen att det inte spelar någon roll för bananplantagearbetaren i Latinamerika om Chiquita får sälja sina bananer till EU eller inte?

Ytterligare exempel på protektionistiska åtgärder som EU vidtar är när man förbjuder saker med hjälp av socialisternas senaste påfund för att intervensera och styra människors liv, den så kallade försiktighetsprincipen. Men hjälp av denna princip kan man förbjuda det mesta som inte kan bevisas helt ofarligt. För inte länge sedan röstade Europaparlamentet för att förbjuda textil- och läderprodukter som innehåller påstått ohälsosamma azofärger. Underligt nog undantog man äkta mattor från bestämmelserna. Det ligger nära till hands att misstänka att det hade betydelse att EU inte har någon egen produktion av äkta mattor.

FN har i en studie visat att ett öppnade från EU:s och USA:s sida av enklare industrier som är typiska för utländer skulle öka de fattigare ländernas export med 75 procent. Detta motsvarar 700 miljarder dollar eller 12 procent av de fattiga ländernas samlade BNP.

Det svenska enprocentmålet i biståndspolitikerna ter sig i jämförelse enbart tramsigt. Frihandelsmotståndare som säger sig arbeta för att de fattiga länderna skall få det bättre är inget annat än hycklare.

Frédéric Bastiats storhet ligger just i att han på ett enkelt sätt förklarar att en fri marknad alltid är överlägsen en protektionistisk. Detta görs även i den mest berömda essän ”Det man ser och det man inte ser”. Man kan se att en industri går sämre om en ny konkurrent tillverkar samma produkt effektivare. Det man inte ser är att denna effektivitet är till gagn för samhället genom att de resurser som tidigare spenderats ineffektivt nu frigörs och kan användas till annat.

Det finns alltid en alternativkostnad när staten intervenserar, en alternativkostnad som är hög eftersom resursallokeringen inte är effektiv.

Ett vanligt argument mot frihandel är att import av varor kostar arbetstillfällena. Använder man detta måste man också hävda att det är arbetstillfällena, snarare än tillgången och möjligheten till konsumtion, som får ekonomin att blomstra.

Bastiat driver detta argument till sin spets och kommer fram till att om alla undviker att använda sin högerhand, eller kanske till och med hugger av den, kommer än fler jobb att skapas och ekonomin kommer att gå än bättre. Protektionismens princip blir absurd.

Om EU:s handelskommissionär kraftfullt använde dessa argument istället för att säga att handelspolitik är svårt och krångligt skulle vi definitivt se färre demonstranter och stenkastare i städer som Prag och Seattle.

Ekonomin drivs av att det i samhället finns naturliga hinder som måste övervinnas, menar Bastiat. Det är dessa hinder som skapar arbete och välstånd. Hindret avstånd skapar transportindustri, hindret hunger skapar jordbruksindustri, hindret kyla skapar textilindustri och så vidare.

Många politiker och frihandelsmotståndare tycks ha anammat detta. De har emellertid övertolkat budskapet och tror att ekonomin går ännu bättre om även artificiella hinder skapas. Man förbjuder import av diverse produkter, man stödjer ineffektivt jordbruk, man hindrar andra länder att sälja sina varor. Allt för att minska effektiviteten i ekonomin och försvåra för människor. Om man tror att det är detta som skapar välstånd är man tydligt fel ute.

Naturligtvis är det så att om vi importerar varor och tjänster som produceras mer effektivt annorstädes frigör vi resurser för att producera annat. Det är som Bastiat hävdar, ”att när en stor mängd arbete blir disponibelt genom undanröjandet av ett hinder, blir en lika stor mängd belöning disponibel.”

Avslutningsvis kan vi nog konstatera att Frédéric Bastiat skulle underkänna EU:s nuvarande handelspolitik. En Bastiat bakom rodret på EU:s frihandelsskuta är att begära väl mycket, att begära att vår nuvarande kommissionär, Monsieur Lamy, byter argumentationsstrategi känns dock endast som en stilla önskan. Om världen skall bli friare är det emellertid nödvändigt.

EU har lyckats riva de flesta hindren mellan medlemsstaterna och den inre marknaden är snart fullbordad. Detta är ingen dålig bedrift. Men varför är samma politiker, som anser att frihandel mellan medlemsländerna är så viktig, så rädda för att öppna gränserna utåt?

Det är dags att lägga protektionismen på hyllan! Släpp bananerna fria!

Pol mag Karl Isaksson (karl.isaksson@moderat.se) är assistent i Europaparlamentet.